

نقش آفرینی زنان در عصر دیجیتال بر مبنای الگوی سوم زن مسلمان

استاد راهنما: الناز جهانپور

عالیه رستمی^۱

الهام قاسمی^۲

چکیده

نقش آفرینی زنان در عصر دیجیتال بر مبنای الگوی سوم زن مسلمان اهمیت ویژه‌ای داشت، زیرا این الگو با تأکید بر هویت مستقل، ارزش‌های دینی و اخلاقی، الگویی بومی و اصیل در برابر الگوهای غربی و شرقی ارائه داده بود. این الگو که با الهام از شخصیت حضرت فاطمه زهرا سلام الله علیها و سیره فاطمی شکل گرفت، زن مسلمان را موجودی توحیدمحور، خانواده‌مدار و کنشگر اجتماعی معرفی کرده بود. رهبر معظم انقلاب اسلامی نیز زن مسلمان را «نه شرقی منفعل و نه غربی ابزاری»، بلکه انسانی متعالی و آگاه دانسته است. در چنین چارچوبی، فضای دیجیتال به‌عنوان عرصه‌ای کلیدی برای مشارکت اجتماعی، بستری برای حضور فعال زنان با حفظ هویت اسلامی و تعادل میان زندگی شخصی و حرفه‌ای فراهم کرده بود. پژوهش حاضر به روش توصیفی، با هدف بررسی تأثیر این الگو بر نقش آفرینی زنان در فضای دیجیتال پرداخت. نتایج تحقیق نشان داد: الگوی سوم زن مسلمان با تکیه بر اصول دینی و اخلاقی، حضور فعال زنان را در عرصه‌های مجازی تقویت کرده و آنان را قادر ساخت: تا با هویتی مستقل و ارزش‌مدار، در حوزه‌های آموزشی، اقتصادی و اجتماعی مشارکت کنند و همزمان تعادل زندگی فردی و اجتماعی خود را حفظ نمایند.

واژگان کلیدی: الگوی سوم، زن، دانش دیجیتال، کارآفرین.

---

^۱ فارغ التحصیل سطح ۲
^۲ فارغ التحصیل سطح ۲

مقدمه

الگوی سوم زن مسلمان الگویی است که نه در محدودسازی و انفعال زن خلاصه می‌شود و نه در همسان‌سازی کامل او با الگوهای غربی؛ بلکه الگویی تعالی‌بخش و مستقل است که بر ایمان، هویت دینی، نقش‌آفرینی اجتماعی و پایبندی به ارزش‌های اخلاقی استوار است. زن مسلمان در این چارچوب، هم پاسدار اصول اسلامی است و هم به‌عنوان کنشگری فعال در عرصه‌های فرهنگی، علمی و اجتماعی حضور دارد. این الگو می‌تواند در عصر دیجیتال، که با تحولات گسترده در سبک زندگی و هویت‌سازی همراه است، به‌عنوان راهنمایی الهام‌بخش برای زنان مسلمان ایفای نقش کند.

در تاریخ اسلام، زنان متعددی وجود داشته‌اند که در شرایط دشوار سیاسی، اجتماعی و فرهنگی، نه تنها از هویت و اعتقادات خود دفاع کردند، بلکه به‌عنوان نیروهای مؤثر در تغییر و اصلاح جامعه ظهور کردند. این شخصیت‌ها، با داشتن دانش، بصیرت و قدرت اخلاقی، الگوهای غنی از تجربه هستند که می‌توانند به زنان امروزی در حفظ هویت دینی و نقش‌آفرینی فعال در جامعه کمک کنند. بنابراین، مطالعه این الگوها نه تنها باعث افزایش اعتماد به نفس و تقویت هویت فردی زنان می‌شود، بلکه آن‌ها را با ابزارهایی آماده می‌کند تا بهتر بتوانند با نابرابری‌ها و تغییرات فرهنگی مقابله کنند. اما زنان در دنیای دیجیتال امروز با چالش‌های گوناگونی روبه‌رو هستند؛ چالش‌هایی چون بحران هویت ناشی از تقابل ارزش‌های بومی با جریان‌های فرهنگی جهانی، فشارهای ناشی از بازنمایی‌های رسانه‌ای و الگوریتم‌های شبکه‌های اجتماعی، تضعیف اخلاقیات و معنویت در فضای مجازی و بازتولید نابرابری‌های جنسیتی در بسترهای دیجیتال. این شرایط، ضرورت بازاندیشی در نقش زنان مسلمان و بازخوانی الگوهای الهام‌بخش تاریخی را بیش از پیش آشکار می‌سازد. از این‌رو پژوهش حاضر، به بررسی شخصیت‌های زنان در تاریخ اسلام می‌پردازد که در مواجهه با چالش‌های زمان خود، نقش مهمی در تثبیت ارزش‌ها و تحقق عدالت اجتماعی ایفا کرده‌اند. هدف اصلی این تحقیق، شناسایی ویژگی‌ها و راهبردهایی است که این زنان در حفظ هویت، مدیریت فشارها و ایجاد تأثیر اجتماعی به‌کار گرفته‌اند. بدین ترتیب، سؤال‌های مقابل پیش می‌آید: نقش‌آفرینی زنان در عصر دیجیتال بر مبنای الگوی سوم زن مسلمان چیست؟ زنان چگونه می‌توانند با استفاده از فناوری‌های نوین، نقش خود را در آموزش دیجیتال بر اساس الگوی سوم زن مسلمان ایفا کنند؟ زنان چگونه می‌توانند در

اقتصاد دیجیتال و مدیریت مالی خانوادگی و کسب و کارها نقش مؤثر داشته باشند؟ در پاسخ به این سؤال‌ها، دو فرضیه اصلی مطرح شده است:

۱- استفاده زنان از فناوری‌های دیجیتال در آموزش و تولید محتوای اسلامی با تحقق ویژگی‌های الگوی سوم زن مسلمان همبستگی مثبت دارد.

۲- مشارکت زنان در اقتصاد دیجیتال و مدیریت مالی خانوادگی و کسب و کارها با حفظ هویت دینی و ارزش‌های اسلامی، مطابق با الگوی سوم زن مسلمان ارتباط مثبت دارد.

پیشینه پژوهش نشان می‌دهد که مطالعات متعددی پیرامون الگوی زن سوم مسلمان انجام شده است، از جمله:

پایان‌نامه «شاخصه‌های الگوی سوم زن در ساحت اجتماعی از منظر آیات و روایات»، نوشته عصمت حاجی‌علیخانی، به دنبال شناسایی ویژگی‌های زن مسلمان در تعادل میان نقش خانوادگی و اجتماعی است. نویسنده در این پژوهش با تکیه بر قرآن و روایت، الگوی سوم را ترکیبی از خانواده‌گرایی و حضور فعال در جامعه می‌داند و از میان آیات و روایات، شاخصه‌هایی چون حجاب، عفاف، امانت‌داری، بصیرت، ولایت‌مداری و روحیه انقلابی را از ویژگی‌های این الگو استخراج کرده است.

کتاب «الگوی سوم: الگوی رفتاری زن در خانواده و جامعه»، نوشته فرج‌الله هدایت‌نیا گنجی (۱۳۹۵)، الگویی متوازن از نقش زن مسلمان در خانواده و جامعه ارائه می‌دهد که بر هویت، حقوق و حضور فعال او در چارچوب ارزش‌های اسلامی تأکید دارد. نویسنده با رد سنت‌گرایی و غرب‌گرایی، راهکاری برای شکوفایی استعدادهای زنان با حفظ اصول اخلاقی و حقوقی اسلامی پیشنهاد می‌کند.

کتاب «راه سوم: الگوی مترقی زن مسلمان در منظومه فکری آیت‌الله خامنه‌ای» نوشته فاطمه ترکان و گروهی از پژوهشگران، به بررسی جایگاه زن در دیدگاه آیت‌الله خامنه‌ای می‌پردازد و الگویی متوازن از زن مسلمان ارائه می‌دهد که هویت اسلامی، حقوق طبیعی و حضور مؤثر در خانواده و جامعه را با هم تلفیق می‌کند. در آن موضوعاتی مانند هویت، حقوق زنان، حجاب و روابط جنسیتی بررسی شده و راهکارهایی برای تمدن‌سازی اسلامی ارائه می‌شود.

مقاله «بازنمایی مؤلفه‌های الگوی سوم زن مسلمان در رسانه‌ها» نوشته مهتاب خانی و دیگران (۱۴۰۲)، که به بررسی نحوه تصویرسازی زن در رسانه‌ها می‌پردازد. نویسندگان در این پژوهش تأکید می‌کنند که رسانه‌ها نقش مهمی در انحراف هویت واقعی زن مسلمان داشته و با ترویج الگوهای غلط، زنان را از شناخت جایگاه حقیقی‌شان دور کرده است. در مقابل الگوی سوم زن مسلمان بر توانمندی، اخلاق، عفت و نقش سازنده در خانواده و جامعه تأکید دارد و فراتر از نمایش‌های ظاهری و غربی از زن است. مقاله «شاخصه‌های الگوی سوم زن مسلمان از منظر آیات و روایات» نوشته فاطمه فاطمی نهاد، که در آن سعی شده است با تکیه بر قرآن و سنت، الگویی متوازن از زن مسلمان معرفی شود که هویت

اسلامی، نقش خانوادگی و مشارکت اجتماعی را با هم تلفیق کند. نویسنده در این پژوهش کیفی و با استفاده از روش تحلیل مضمون، از میان آیات و روایات مرتبط، مضمون کلیدی را استخراج کرده که عبارتند از: خودسازی، خانواده‌گرایی و جامعه‌سازی؛ ابعادی که ستون‌های اصلی الگوی سوم زن مسلمان را در منظومه اسلامی شکل می‌دهند.

تحقیق حاضر با عنوان «نقش آفرینی زنان در عصر دیجیتال بر مبنای الگوی سوم زن مسلمان»، با توجه به تحولات فناورانه و فرهنگی عمیقی که جامعه اسلامی در عصر حاضر با آن مواجه است، تلاش می‌کند الگوی سوم زن مسلمان را در قالبی نوین و قابل اجرا در فضای دیجیتال بازنگری کند. این پژوهش در حالی صورت می‌گیرد که الگوهای موجود حول نقش زنان مسلمان بیشتر در حوزه‌های خانوادگی و اجتماعی محدود شده‌اند و کمتر به نحوه انطباق این الگوها با فضاهای دیجیتال، شبکه‌های اجتماعی و شرایط جدید فرهنگی پرداخته شده است.

مفهوم شناسی

در این قسمت به بررسی آن قبیل از مفاهیمی می‌پردازیم که در عنوان به چشم می‌خورد و نیازمند توضیحات بیشتری است

الف - الگوی سوم زن

الگوی سوم زن مسلمان، مفهومی است که از منظومه فکری رهبر معظم انقلاب اسلامی استخراج شده و تعریفی بین زن متحجر خانه‌نشین و زن غربی فاقد عفاف است. این الگو به زن با عفت فعال اشاره دارد که علاوه بر حضور فعال در جامعه، هویت و اصالت اسلامی خود را حفظ می‌کند و برای کسب ارزش، خودنمایی نمی‌کند (خامنه‌ای، علی، ۱۴۰۲). بنابراین زن سوم، زنی است که می‌تواند در متن و مرکز جامعه حضور داشته باشد و در عین حال، عفیف، محجبه و شریف بوده و سنگر خانواده را پاکیزه نگاه دارد و در عرصه‌های سیاسی و اجتماعی نیز فعال باشد (سعیده، جوزدانی، ۱۴۰۳).

۱- نقش آفرینی زنان در اجتماع

نقش آفرینی زنان در اجتماع بر مبنای الگوی سوم زن با چالش‌های متعددی روبه‌رو است که ریشه در ساختارهای اجتماعی، فرهنگی و اقتصادی دارد. از یک سو، زنان با انتظارات و هنجارهای سنتی مواجه‌اند که نقش‌های مشخص و محدود را برای آن‌ها تعریف کرده و اغلب مانع از ظهور و بروز کامل توانمندی‌هایشان می‌شود. از سوی دیگر، فشارهای همزمان برای ایفای نقش‌های خانوادگی و اجتماعی، تعادل میان این دو حوزه را دشوار می‌سازد و موجب خستگی و کاهش کارآمدی زنان

می‌شود. علاوه بر این، محدودیت‌های قانونی و تبعیض‌های نهادی در فرصت‌های شغلی و تحصیلی، موانعی جدی برای مشارکت فعال و برابر زنان در اجتماع ایجاد می‌کند. همچنین، کمبود حمایت‌های اجتماعی و فرهنگی برای توسعه مهارت‌ها و اعتماد به نفس زنان، آن‌ها را در مواجهه با چالش‌های روزافزون نابرابری و تغییرات سریع فرهنگی آسیب‌پذیرتر می‌کند. این مسائل در کنار فشارهای روانی ناشی از تبعیض و کم ارزش انگاری، توان زنان را برای ایفای نقش موثر و پایدار در جامعه کاهش می‌دهد. با توجه به این چالش‌ها، ضرورت دارد که راهکارهای عملی و کاربردی برای توانمندسازی و حمایت از زنان در این مسیر ارائه شود تا بتوانند نقش‌های خود را با اعتماد و کارآمدی بیشتری ایفا کنند.

۱-۱- محوریت زن در خانواده

از اصول بنیادین آموزه‌های اسلامی که شارع مقدس بر آن تأکید ویژه‌ای داشته، محوریت خانواده بر زن است؛ زیرا خانواده به‌عنوان رکن اساسی جوامع انسانی نخستین آموزشگاه و پرورشگاه انسان و محل انتقال فرهنگ و تمدن به‌شمار می‌رود (صالحی شهرکی، زهرا، ۱۴۰۳). بر اساس مجموع روایات و سیره اهل بیت علیهم‌السلام، امور داخل خانه و روشن نگه داشتن چراغ خانواده، عمدتاً بر عهده زن است و حفظ و نگهداری نهاد خانواده برای زنان از بالاترین ارزش‌ها شمرده شده است (حسینی، سید بار، ۱۴۰۱). اگرچه حضور سیاسی و اجتماعی زنان در عرصه عمومی در اسلام مجاز است، اما این جواز به‌معنای اولویت آن نیست و عوامل متعددی مانند علایق، ارزش‌ها، مصالح، توانایی و استعداد در تعیین اولویت نقش دارند (عبدالخانی، ساجده، ۱۳۹۶). بنا کردن نهاد مقدس خانواده و حفظ و بقای آن وظیفه‌ای مشترک میان مرد و زن است، اما سهم هر یک در استمرار این نهاد متفاوت است؛ چرا که نقش زن در تولید مثل و تربیت فرزند به مراتب سخت‌تر و دقیق‌تر از مرد است، موضوعی که در آیات قرآن کریم نیز به صراحت بیان شده و احترام ویژه اسلام به مادر را نشان می‌دهد. برتری بعد عاطفی و روحی زن نسبت به مرد نیز از عوامل مهم ایجاد شادابی و نشاط در خانه است و زن نقش ویژه‌ای در آرامش‌بخشی و تلطیف فضای خانواده دارد که این نقش در آیه ۱۱۳ سوره اعراف مورد تأکید قرار گرفته است (صمیم نیا، راضیه، ۱۴۰۲).

در احادیث و روایات شیعه نیز تأکید فراوانی بر محوریت زن در خانواده و اولویت رسیدگی به امور خانه و خانواده شده است و از آنجا که مرد سرپرست خانواده و مسئول تأمین مخارج است، اسلام ترجیح داده که زنان بیشتر به تدبیر عرصه خصوصی بپردازند و اولویت فعالیت سیاسی و اجتماعی زنان در خارج از منزل کمتر باشد (بهرامی، محسن، ۱۴۰۲). توجه به این مبانی، الگوی سوم زن مسلمان در عصر دیجیتال را ترسیم می‌کند که نقشی متعادل و هوشمندانه برای زنان دارد؛ الگویی که در آن زن هم محور خانواده است و هم می‌تواند در عرصه‌های اجتماعی و دیجیتال حضور فعال و

است که مسیر پیشرفت را برای آن‌ها سخت‌تر می‌کند. برای رفع این چالش‌ها، لازم است مهارت‌های موردنیاز به زنان آموزش داده شود و محیطی حمایتی و فرهنگی فراهم شود تا بتوانند با اعتمادبه‌نفس و آمادگی بیشتری وارد این فضاها شوند و نقش مؤثرتری ایفا کنند.

در نهایت، نقش‌آفرینی زنان بر مبنای الگوی سوم نه‌تنها به رشد فردی و اجتماعی آن‌ها کمک می‌کند، بلکه موجب پیشرفت جامعه و تحقق اهداف تمدنی در گام دوم انقلاب اسلامی می‌شود. زنانی که بتوانند تعادل بین نقش‌های خانوادگی و اجتماعی را حفظ کنند، در قالب مدیران و متخصصان توانمند، نقش کلیدی در اداره و توسعه جامعه ایفا خواهند کرد (مرضیه، خواجه‌پور، ۱۴۰۳).

نتیجه‌گیری:

پژوهش حاضر با عنوان «نقش‌آفرینی زنان در عصر دیجیتال بر مبنای الگوی سوم زن مسلمان» به روش توصیفی، با هدف واکاوی ابعاد مختلف الگوی سوم زن مسلمان و بررسی ظرفیت‌های آن برای حضور زنان در عرصه‌های اجتماعی، فرهنگی، آموزشی و اقتصادی در بستر دیجیتال شکل گرفت. ضرورت و چرایی این تحقیق از آنجا ناشی می‌شود که تحولات گسترده رسانه‌ای و گسترش سبک زندگی دیجیتال، زنان را در معرض الگوهای متناقض و گاه آسیب‌زا قرار داده است؛ به‌گونه‌ای که بحران هویت، تضعیف معنویت، فشارهای ناشی از بازنمایی‌های رسانه‌ای و بازتولید نابرابری‌های جنسیتی، چالش‌های مهم پیش روی آنان در عصر دیجیتال به‌شمار می‌رود. یافته‌های پژوهش نشان داد: زنان مسلمان می‌توانند بر اساس الگوی سوم، با حفظ هویت دینی و اخلاقی خود، در حوزه‌های گوناگون ایفای نقش کنند و از تبدیل شدن به ابزار فرهنگ‌های بیگانه مصون بمانند. چالش‌های اساسی در این مسیر شامل ضعف زیرساخت‌های فرهنگی، فشارهای ناشی از فرهنگ مصرفی رسانه‌ها، کمبود آموزش‌های تخصصی در حوزه تعلیم و تربیت دیجیتال و نیز، محدودیت‌های اجتماعی و نهادی برای مشارکت فعال زنان بود. در مقابل، دستاوردهای این پژوهش تأکید دارد که نقش‌آفرینی زنان در اجتماع با حفظ محوریت خانواده، حضور فعال در فضای مجازی همراه با عفاف و ترویج فرهنگ ایثار و فداکاری، می‌تواند الگویی متعالی از زن مسلمان ارائه دهد. همچنین، نقش‌آفرینی زنان در تعلیم و تربیت دیجیتال از طریق تدوین دوره‌های آموزش قرآنی تعاملی، پلتفرم‌های نوآورانه زبان‌آموزی، کتابخانه‌های دیجیتال اسلامی و پادکست‌های فلسفه اسلامی، ظرفیت‌های تازه‌ای برای تربیت نسل آینده فراهم می‌سازد. افزون بر این، نقش‌آفرینی زنان در اقتصاد و مدیریت دیجیتال از رهگذر راه‌اندازی صندوق‌های قرض‌الحسنه دیجیتال، تدوین سیستم‌های حسابداری شریعتی، حضور در بازارهای بین‌المللی اسلامی و تدوین اپلیکیشن‌های مدیریت مالی خانواده، نشان‌دهنده توانمندی آنان در پیوند

میان ارزش‌های دینی و نوآوری‌های فناورانه است. بدین ترتیب، می‌توان نتیجه گرفت که الگوی سوم زن مسلمان با ارائه چارچوبی متوازن و هویت‌ساز، زمینه‌ساز حضور مؤثر زنان در عرصه‌های گوناگون زندگی دیجیتال است و در صورت حمایت نهادی، آموزشی و فرهنگی، آنان قادر خواهند بود همزمان با حفظ مسئولیت‌های خانوادگی، به‌عنوان کنشگرانی فعال و تمدن‌ساز در شکل‌گیری تمدن نوین اسلامی مشارکت نمایند.

فهرست منابع

*قرآن

*نهج‌البلاغه

کتاب فارسی

- ۱- آیت‌الله‌زاده شیرازی، زهرا، (۱۳۹۳) زن در آینه جلال و جمال. تهران: نشر الهدی.
- ۲- بانکی پور فرد، امیرحسین، (۱۳۹۵)، الگوی زن: برگرفته از آیت العظمی خامنه‌ای (مدظله العالی) رهبر معظم انقلاب، انتشارات انقلاب اسلامی ایران.
- ۳- ترکان، فاطمه و گروهی از پژوهشگران. (بی تا). «راه سوم: الگوی مترقی زن مسلمان در منظومه فکری آیت‌الله خامنه‌ای»، تهران: انتشارات انقلاب اسلامی (وابسته به مؤسسه پژوهشی فرهنگی انقلاب اسلامی).
- ۴- ترکان، فاطمه، (۱۴۰۱) راه سوم: الگوی مترقی زن مسلمان در منظومه فکری آیت‌الله خامنه‌ای. قم: مؤسسه پژوهشی انقلاب اسلامی.
- ۵- خامنه‌ای، سید علی. (۱۳۹۸) زن و بازیابی هویت حقیقی. تهران: انتشارات انقلاب اسلامی.
- ۶- خانی، مهتاب و دیگران. (۱۴۰۲). «بازنمایی مؤلفه‌های الگوی سوم زن مسلمان در رسانه‌ها»، تهران: پژوهشنامه اسلامی زنان و خانواده
- ۷- رستمی، محمدعلی، (۱۳۹۷)، سبک زندگی، قم، بنیاد فرهنگی حضرت مهدی موعود علیه السلام، شریعتی، علی، (۱۳۸۴) فاطمه فاطمه است. تهران: انتشارات قلم.
- ۸- اصغر نوراله‌زاده، اصغر، وئوشیک، اس کی، (۱۳۹۴)، تأمین مالی خرد و توانمندسازی زنان. تهران: انتشارات علمی و فرهنگی، جاپ: اول.
- ۹- صیادی‌فر، سمیه، (۱۳۹۱)، مدیریت زنان، اصفهان: مرکز تحقیقات رایانه‌ای قائمیه.
- ۱۰- عرب انصاری، حسینعلی، (۱۳۹۵)، احکام قهوه خانه‌ها، قم: معروف.
- ۱۱- عزیزی، غلامرضا، (۱۳۸۹)، مدیریت اسناد الکترونیکی مجموعه مقاله‌های نخستین همایش ملی آرشیوی (آرشیو برای همه، تهران: سازمان اسناد و کتابخانه.

- ۱۲- فاطمی نهاد، فاطمه، (بی تا). «شاخصه‌های الگوی سوم زن مسلمان از منظر آیات و روایات». تهران: فصلنامه پژوهش‌های فقهی.
- ۱۳- مطهری، مرتضی، (۱۳۹۰) نظام حقوق زن در اسلام. تهران: انتشارات صدرا.
- ۱۴- مظاهری، حسین، (۱۳۷۴)، تهذیب نفس از دیدگاه قرآن به ضمیمه تحلیلی بر نظم نوین جهانی، مشهد، دانشگاه علوم اسلامی رضوی.
- ۱۵- عسگریپور، وهاب، (۱۳۹۴)، شیعیان امارات متحده عربی، مجمع جهانی شیعه شناسی، قم؛ آشنای مهر.
- ۱۶- منتظر، غلامعلی، (۱۳۹۳)، مدیریت منابع اطلاعاتی وب، تهران: موسسه پژوهشی فرهنگی انقلاب اسلامی، سازمان اسناد و کتابخانه ملی ایران.
- ۱۷- هدایت‌نیا گنجی، فرج‌الله. (۱۳۹۵). «الگوی سوم: الگوی رفتاری زن در خانواده و جامعه» قم: پژوهشگاه فرهنگ و اندیشه اسلامی

سایتها و سایر مقالات

- ۱۸- -----، (۱۳۹۵)، الگوی سوم زن، دفتر حفظ و نشر آثار امام خمینی، WWW.KHAMENI.IR
- ۱۹- -----، (۱۴۰۲)، ویژگی‌های زن مسلمان در منظومه الگوی سوم، باشگاه خبرنگاران جوان، <https://www.yjc.ir>
- ۲۰- بستان، حسین، (۱۴۰۲)، همایش ملی ملزومات، سازوکارها و موانع تحقق الگوی سوم زن مسلمان، سیلیویکا، <https://www.civilica.com>
- ۲۱- بلدی، آناهیتا، (۱۴۰۳)، گزارش نشست علمی الگوی سوم زن و چالش‌های رسانه‌ها و فضای مجازی، مؤسسه آموزش عالی حوزه الزهرا سلام الله، <https://alzahra-ahvaz.ir/hamayesh/>
- ۲۲- بهرامی، محسن، (۱۴۰۲)، منبع شناسی و مآخذ شناسی فقه النساء و موضوع زن در اسلام، طلبگی تا اجتهاد، <https://talebegitaejad.ir>
- ۲۳- بی‌نا، (بی‌تا)، نرم افزار حسابداری آنلاین ابرستا، www.abrestan.ir
- ۲۴- بی‌نا، ۱۴۰۳، گام‌های دولت سیزدهم برای معرفی الگوی سوم به زن جهان، خبرگزاری جمهوری اسلامی ایران، www.irna.ir
- ۲۵- جوزدانی، سعیده، (۱۴۰۳)، الگوی سوم زن مسلمان، نگاه متعالی به مقام زنان، www.imna.ir

- ۲۶- حاجی علیخانی، عصمت. (بی تا). «شاخصه‌های الگوی سوم زن در ساحت اجتماعی از منظر آیات و روایات». دانشگاه معارف اسلامی
- ۲۷- حسینی، سید بار، (۱۴۰۱)، نقش زن در تحکیم نهاد خانواده از منظر قرآن و حدیث، پایگاه اطلاع رسانی حوزه: گنجینه معارف، <https://www.hawzah.net/fa>
- ۲۸- حوتی، سمیه، (۱۴۰۰)، حمایت‌های جزیره‌ای و غیرهدفمند اصلی‌ترین معضل زنان کارآفرین است، کارآفرینی پرست، <https://karafariniparast.ir>
- ۲۹- خامنه‌ای، علی، (۱۴۰۱)، حق کرامت منزلت زن از دیدگاه مقام معظم رهبری، شبکه تحلیلی نخبگان، <https://farsi.khamenei.ir>
- ۳۰- خواجه پور، مرضیه، (۱۴۰۳)، الگوی سوم زن و همسرگزینی و ازدواج، سیویلیکا.
- ۳۱- رضایی، مریم، ۱۴۰۳، گزارش نشست علمی راهکارهای دستیابی به الگوی سوم زن مسلمان موفق در عرصه اقتصادی، مؤسسه آموزش عالی حوزه الزهرا سلام الله علیها، www.alzahra.ahvaz.ir
- ۳۲- رودگر، محمد جواد، (۱۴۰۲)، الگوی سوم زن با نگاه به حضرت فاطمه زهرا سلام‌الله‌علیها محقق میشود، پژوهشگاه فرهنگ و اندیشه اسلامی، <https://www.iki.ac.ir>
- ۳۳- سالاری، راضیه، (۱۴۰۳)، آشنایی با «الگوی سوم زن» با هدف آماده سازی بانوان مجاهد برای حضور در میدان تبیین، خبرگزاری مهر.
- ۳۴- صادقی، عاطفه، (۱۳۹۴)، الگوی سوم؛ زن نه شرقی و نه غربی، سرویس کیهان، <https://kayhan.ir>
- ۳۵- صالحی شهرکی، زهرا، (۱۴۰۳)، نقش زن در شکل‌گیری و تقویت خانواده توحیدی بر اساس منابع اسلامی، معاونت پژوهش حوزه های علمی، <https://www.hawzah.net/fa>
- ۳۶- صمیم‌نیا، راضیه، (۱۴۰۲)، نقش زن در استحکام خانواده، جمعیت و ترویج سبک زندگی، جوان آنلاین، <https://javanonline.ir>
- ۳۷- عبدالباقی، مریم، (۱۴۰۲)، الگوی سوم زن ایرانی وظایف اجتماعی خود را همچون سنگر خانه انجام می‌دهد، خبرگزاری جمهوری اسلامی ایران، <https://www.irna.ir>
- ۳۸- عبدالخانی، ساجده، ۱۳۹۶، اسلام و مدیریت زن در خانواده، همایش پژوهش‌های معنوی، www.pmbio.ir
- ۳۹- قاسمی، عاصمه، (۱۴۰۲)، آغاز ارائه الگوی سوم زن با تحقق آن در رسانه‌ها، خبرگزاری بین‌المللی قرآن، <https://iqna.ir>
- ۴۰- کاوه، فاطمه، (بی تا)، حسابداری کسب و کارهای آنلاین، نرم افزارهای ف www.finty.ir

- ۴۱- محور، مهدیه سادات، (۱۴۰۱)، جای خالی مصادیق الگوی سوم در رسانه، شبکه تحلیلی نخبگان، <https://nakhbegan.ir>
- ۴۲- میرزایی، مبینا، (۱۴۰۴)، الگوی سوم زن مسلمان: هویت مستقل در تمدن نوین اسلامی، باشگاه خبرنگاران دانشجویی اسلامی، www.iscanews.ir